

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (teine koda)

30. juuni 2022*

Eelotsusetaotlus – Sotsiaalpoliitika – Meeste ja naiste võrdne kohtlemine sotsiaalkindlustuse valdkonnas – Direktiiv 79/7/EMÜ – Artikli 4 lõige 1 – Kaudne diskrimineerimine soo alusel – Riigisisese õigusnormid, mis näevad ette, et sama riikliku sotsiaalkindlustussüsteemi alusel saadud kaks või enam täieliku töövõimetuse hüvitist on kokkusobimatud – Niisuguste hüvitiste kokkusobivus, kui need kuuluvad erinevatesse riiklikesse sotsiaalkindlustuskeemidesse – Kaudse diskrimineerimise tuvastamine statistiliste andmete põhjal – Võrdluse aluseks võetavate puudutatud rühmade kindlaksmääramine – Põhjendatus

Kohtuasjas C-625/20,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Juzgado de lo Social n° 26 de Barcelona (Barcelona töökohus nr 26, Hispaania) 13. oktoobri 2020. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 19. novembril 2020, menetluses

KM

versus

Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS),

EUROOPA KOHUS (teine koda),

koosseisus: koja president A. Prechal (ettekandja), kohtunikud J. Passer, F. Biltgen, N. Wahl ja M. L. Arastey Sahún,

kohtujurist: L. Medina,

kohtusekretär: ametnik C. Di Bella,

arvestades kirjalikku menetlust ja 12. jaanuari 2022. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- KM, esindaja: *abogado* I. Armenteros Rodríguez,
- Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS), esindajad: *letrados* P. García Perea ja A. R. Trillo García,

* Kohtumenetluse keel: hispaania.

- Hispaania valitsus, esindajad: J. Rodríguez de la Rúa Puig ja M. J. Ruiz Sánchez,
  - Euroopa Komisjon, esindajad: I. Galindo Martín ja A. Szmytkowska,
- olles 24. veebruari 2022. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,
on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb küsimust, kuidas tõlgendada nõukogu 19. detsembri 1978. aasta direktiivi 79/7/EMÜ meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte järkjärgulise rakendamise kohta sotsiaalkindlustuse valdkonnas (EÜT 1979, L 6, lk 24; ELT eriväljaanne 05/01, lk 215) artiklit 4.
- 2 Taotlus on esitatud KMi ja Instituto Nacional de la Seguridad Sociali (riiklik sotsiaalkindlustusamet, Hispaania) (edaspidi „INSS“) vahelises kohtuvaidluses, mis käsitleb INSSi keeldumist tunnustada, et kaks täieliku töövõimetus hüvitist, mis KMile määrati sama sotsiaalkindlustussüsteemi alusel erinevate sissemakseperioodide ja erinevate tervisekahjustuste alusel, on kokkusobivad.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 3 Direktiivi 79/7 artikkel 1 on sõnastatud järgmiselt:
„Käesoleva direktiivi eesmärk on sotsiaalkindlustuse valdkonnas meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte (edaspidi „võrdse kohtlemise põhimõte“) järkjärguline rakendamine artiklis 3 ettenähtud sotsiaalkindlustuse ja muu sotsiaalkaitse valdkondades.“
- 4 Direktiivi artikli 3 lõike 1 punktis a on sätestatud, et direktiivi kohaldatakse riiklike sotsiaalkindlustusskeemide suhtes, mis pakuvad kaitset muu hulgas „invaliidsuse“ korral.
- 5 Nimetatud direktiivi artikli 4 lõikes 1 on ette nähtud:
„Võrdse kohtlemise põhimõte tähendab, et puudub igasugune otsene või kaudne sooline diskrimineerimine, eriti seoses perekonnaseisuga, ning eelkõige siis, kui kõne all on:
  - skeemide ulatus ja neile ligipääsu tingimused,
  - sissemakse kohustus ja sissemaksete arvutamine,
  - hüvitiste arvutamine, sealhulgas abikaasa ja ülalpeetavate puhul suurendatava hüvitise arvutamine, ning hüvitise saamise õiguse kestuse ja säilitamise tingimused.“

- 6 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuli 2006. aasta direktiivi 2006/54/EÜ meeste ja naiste võrdsete võimaluste ja võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise kohta tööhoive ja elukutse küsimustes (ELT 2006, L 204, lk 23) artiklis 1 on muu hulgas sätestatud, et see direktiiv sisaldab sätteid võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamiseks kutsealastes sotsiaalkindlustusskeemides.
- 7 Nimetatud direktiivi artikli 2 lõike 1 punktis f on sätestatud, et „kutsealas[te] sotsiaalkindlustusskeemid[e]“ all peetakse silmas direktiiviga 79/7 reguleerimata kindlustusskeeme, mille eesmärk on töötavatele isikutele, nii töötajatele kui ka füüsilisest isikust ettevõtjatele, ettevõtetes või ettevõtete ühenduses, majandustegevuse alal, kutsealases sektoris või sektorite grupis anda hüvitisi, mis täiendavad või asendavad riiklike sotsiaalkindlustusskeemide alusel makstavaid hüvitisi, olgu sellistes skeemides liikmeksõlemine kohustuslik või vabatahtlik.

Hispaania õigus

- 8 Üldise sotsiaalkindlustusseaduse (Ley General de la Seguridad Social) konsolideeritud redaktsiooni, mis kiideti heaks kuninga 30. oktoobri 2015. aasta seadusandliku dekreediga 8/2015 (Real Decreto Legislativo 8/2015) (BOE nr 261, 31.10.2015, lk 103291) (edaspidi „LGSS“), artikli 9 lõikes 1 on sätestatud:

„Sotsiaalkindlustussüsteemi moodustavad järgmised skeemid:

- a) üldine skeem, mis kuulub käesoleva seaduse II jaotisse;
- b) eriskeemid, millele viidatakse järgmises artiklis.“
- 9 LGSSi artiklis 10 on sätestatud:

„1. Eriskeemid luuakse selliste kutsealaste tegevuste jaoks, mille puhul on nende olemuse, teostamise aja ja koha eritingimuste või tootmisprotsessi liigi tõttu selliste skeemide loomine vajalik, et tagada sotsiaalkindlustushüvitiste nõuetekohane rakendamine.

2. Eriskeemidena käsitatakse skeeme, millesse kuuluvad järgmised rühmad:

a) füüsilisest isikust ettevõtjad.

[...]“.

- 10 LGSSi artikli 163 „Hüvitiste kokkusobimatus“ lõikes 1 on sätestatud:

„Üldises sotsiaalkindlustusskeemis ette nähtud hüvitised on omavahel kokkusobimatud, kui nende saamiseks õigustatud isik on sama, v.a kui on sõnaselgelt sätestatud teisiti. Kokkusobimatuse korral peab hüvitise saaja, kellel on õigus saada kahte või rohkemat hüvitist, valima ühe neist.“

- 11 Põhikohtuasjas kohaldatavas LGSSi 26. üleminekusättes on ette nähtud:

„1. Püsiv töövõimetus klassifitseeritakse selle määravast põhjusest olenemata järgmisteks astmeteks:

a) osaline töövõimetus tavapärasel kutsealal;

b) täielik töövõimetus tavapärasel kutsealal;

c) üldine töövõimetus mis tahes töö puhul;

d) üldinvaliidsus, mille puhul on vajalik abi saamine kolmandatelt isikutelt.

2. Õnnetusjuhtumi korral, olenemata sellest, kas tegemist on tööõnnetusega või mitte, loetakse tavapäraseks kutsealaks seda tööd, mida töötaja tavaliselt õnnetusjuhtumi ajal teeb. Haiguse korral, olenemata sellest, kas tegemist on kutsehaigusega või mitte, loetakse tavapäraseks kutsealaks seda tööd, mida töötaja põhiliselt tegi enne töövõimetus tekkimist, nii nagu see on kindlaks määratud õigusnormidega.

[...]

4. Täielikuks töövõimetus loetakse tavapärase kutseala puhul võimetust, mis takistab töötajal täita kõiki selle tavapärase kutsealaga seotud ülesandeid või enda olulisi ülesandeid, samas võib ta töötada muul kutsealal.

[...]“.

- 12 20. augusti 1970. aasta dekreedid 2530/1970 füüsilisest isikust ettevõtjate sotsiaalkindlustuse eriskeemi kohta (Decreto 2530/1970, por el que se regula el régimen especial de la Seguridad Social de los trabajadores por cuenta propia o autónomos) (BOE nr 221, 15.9.1970, lk 15148) artiklis 34 on sätestatud:

„Selle eriskeemi alusel hüvitise saajale antud hüvitised on omavahel kokkusobimatud, kui ei ole sõnaselgelt sätestatud teisiti. Iga isik, kes võib saada kahte või enam hüvitist, peab valima ühe neist.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 13 INSS tunnistas 2. märtsi 1999. aasta otsuses, et põhikohtuasja kaebaja, kes on kindlustatud üldises sotsiaalkindlustusskeemis (edaspidi „RGSS“), on tema tavapärasel kutsealal, haldusassistendina töötamiseks täielikult töövõimetu kutsehaigestumisega mitteseotud haiguse (mis on seotud aju isheemilise insuldiga) tagajärjel, ning määras talle RGSSi alusel hüvitise, mis arvutati välja 1989. aasta maist kuni 1994. aasta aprillini tehtud sisse maksete alusel.
- 14 INSS tunnistas 20. märtsi 2018. aasta otsuses, et põhikohtuasja kaebaja – kes oli vahepealsel ajal töötanud päevahoius abitöötajana – on täielikult töövõimetu ka oma uuel tavapärasel kutsealal töötamiseks õnnetuse tagajärjel, mille puhul ei olnud tegemist tööõnnetusega ja milles ta oli murdnud reieluu, ning määras talle RGSSi alusel vastava hüvitise, mis arvutati välja 2015. aasta veebruarist kuni 2017. aasta jaanuarini tehtud sisse maksete alusel. Samas leidis INSS, et LGSSi artikli 163 kohaselt on see hüvitis varem määratud hüvitisega kokkusobimatu, mistõttu on põhikohtuasja kaebajal õigus vaid ühele neist kahest.
- 15 INSS jättis 23. jaanuaril 2019 rahuldamata kaebuse, mille kaebaja oli viimati nimetatud otsuse peale esitanud.
- 16 Põhikohtuasja kaebaja esitas 12. märtsil 2019 eelotsusetaotluse esitanud kohtule kaebuse, milles palus asuda seisukohale, et tema päevahoiu abitöötaja kutsealaga seotud töövõimetus hüvitis ja tema endine haldusassistendina töötamisega seotud hüvitis sobivad omavahel kokku ning neid

kahte hüvitist saab maksta kumulatiivselt. Ta väitis sisuliselt, et LGSSi artikkel 163, mille alusel INSS leidis, et mõlemad hüvitised on kokkusobimatud, ei ole kohaldatav, sest see toob kaasa kaudse soolise diskrimineerimise ja on seega liidu õigusega vastuolus.

- 17 Eelotsusetaotluse esitanud kohus täpsustab kõigepealt, et põhikohtuasja kaebaja on tõendanud, et ta on kahe kõnealuse hüvitise saamiseks teinud piisavalt sissemaksid.
- 18 Seejärel märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et Hispaania sotsiaalkindlustussüsteem koosneb mitmest skeemist, millest kõige olulisemad on RGSS, mis hõlmab palgatöötajaid üldiselt, ja füüsilisest isikust ettevõtjate eriskeem (edaspidi „RETA“), mis hõlmab füüsilisest isikust ettevõtjaid üldiselt; need kaks skeemi pakuvad eelkõige täieliku töövõimetus hüvitist neile õigustatud isikutele, kes ei ole tervise tõttu enam töövõimelised.
- 19 Sama kohus on seisukohal, et kuigi LGSSi artikkel 163 takistab RGSSi alusel tunnustatud kahe täieliku töövõimetus hüvitise maksmist kumulatiivselt, tuleneb Tribunal Supremo (Hispaania kõrgeim kohus) praktikast siiski, et see säte, tõlgendatuna *a contrario*, lubab niisugust kumulatiivset maksmist juhul, kui neid hüvitisi makstakse erinevatest skeemidest, st reeglina RGSSist ja RETAst, sealhulgas juhul, kui seda tehakse samade tervisekahjustuste eest. Sellise tõlgenduse mõte on, et igal neist skeemidest on oma eesmärk: RGSSi puhul seisneb see nimelt soovis hüvitada isikule võimatus töötada palgatööl ning RETA puhul eesmärgis hüvitada võimatus tegutseda füüsilisest isikust ettevõtjana.
- 20 Eelotsusetaotluse esitanud kohus kaldub arvama, et niisuguse reegli kohaldamine toob kaasa kaudse soolise diskrimineerimise, mis on direktiivi 79/7 artikliga 4 ja direktiivi 2006/54 artikliga 5 keelatud, sest kuigi see reegel ei tee vahet soo alusel ja on seega näiliselt neutraalne, võib see siiski avaldada suuremat mõju naissoost isikutele. INSSi 31. jaanuari 2020. aasta seisuga (edaspidi „võrdluskupäev“) esitatud statistiliste andmete kohaselt on RGSSis kindlustatud meeste ja naiste vaheline jaotus küllaltki tasakaalustatud, samas kui naised moodustavad ainult 36,15% RETAs kindlustatutest. Selles madalas osakaalus kajastub naiste suurem raskus alustada tegevust füüsilisest isikust ettevõtjana, mis on tekkinud sellest, et ühiskonnas on neile tavapärastel omistatud koduperenaise roll.
- 21 Järelikult on hüvitiste maksmine kumulatiivselt võimalik üksnes erinevate skeemide alusel saadud hüvitiste puhul ning RETAs kindlustatud meeste osakaal on selgelt suurem kui naiste oma, mistõttu on meestel palju lihtsam saada hüvitisi kumulatiivselt kui naistel.
- 22 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab lõpuks, et argumendid, mille INSS esitas, et õigustada põhikohtuasjas kõne all oleva kahe hüvitise kokkusobimatust, ei ole veenvad. Ta kahtleb seega, kas on põhjendatud argument, mille kohaselt on võimalik saada ainult ühte täieliku töövõimetus hüvitist, mille eesmärk on hüvitada sissetuleku kaotus, mis on tingitud võimatusest jätkata oma tavapärasel kutsealal töötamist, sest konkreetsel hetkel saab isikul olla ainult üks tavapärase kutseala. Nimelt peaks sama argument viima selleni, et keelatakse saada kumulatiivselt erinevate skeemide alusel saadud kaht täieliku töövõimetus hüvitist.

- 23 Neil asjaoludel otsustas Juzgado de lo Social n° 26 de Barcelona (Barcelona töökohus nr 26, Hispaania) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
- „1. Kas [LGSSi] artikli 163 lõikes 1 sätestatud Hispaania õigusnorm hüvitiste kokkusobivuse kohta, mida on tõlgendatud kohtupraktikas ning mille kohaselt ei saa kokkusobivaks pidada kahte samas skeemis ette nähtud püsiva täieliku töövõimetus hüvitist, samas kui tunnistatakse eri skeemides ette nähtud hüvitiste kokkusobivust, kuigi mõlemal juhul on need välja teenitud erinevate sissemaksete alusel, on vastuolus [direktiivi 79/7] artiklis 4 ning [direktiivi 2006/54] artiklis 5 sätestatud liidu õigusnormidega, kuna see Hispaania õigusnorm võib kaudselt diskrimineerida soo ja sooidentiteedi alusel, arvestades Hispaania eri sotsiaalkindlustusskeemide soolist koosseisu?
2. Kui vastus esimesele küsimusele on eitav, siis kas see Hispaania õigusnorm võib olla vastuolus liidu õigusnormidega juhul, kui mõlemad hüvitised on seotud erinevate kahjustustega?“
- 24 Euroopa Kohus esitas INSSile ja Hispaania valitsusele mitu küsimust, kes vastasid vastavalt 3. ja 7. detsembril 2021 esitatud kirjadega.

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene küsimus

- 25 Selleks et kõigepealt täpsustada esimese küsimuse ulatust, tuleb märkida, et eelotsusetaotluse esitanud kohtul on tekkinud küsimus, kas Hispaania sotsiaalkindlustusalased õigusnormid on kooskõlas direktiivi 79/7 artikliga 4 ja direktiivi 2006/54 artikliga 5 osas, mis käsitleb tingimusi, mis reguleerivad Hispaania õigusnormides – nagu seda on tõlgendanud Tribunal Supremo (Hispaania kõrgeim kohus) – ette nähtud võimalust saada kumulatiivselt kaht täieliku töövõimetus hüvitist olukorras, kus kindlustatud töötaja puhul on erinevatesse sotsiaalkindlustusskeemidesse tehtud sissemaksete perioodide alusel nende hüvitiste maksmise tingimused täidetud.
- 26 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu viidatud direktiivide kohaldatavuse kohta nähtub Euroopa Kohtule esitatud toimikust, et põhikohtuasjas kõne all olevaid täieliku töövõimetus hüvitisi, mida põhikohtuasja kaebaja soovib saada kumulatiivselt, antakse LGSSis ette nähtud sotsiaalkindlustussüsteemi alusel ja nende eesmärk on kaitsta kindlustatud isikuid sissetuleku niisuguse kaotuse eest, mis on tingitud sellest, et nad ei saanud oma tavapärasel kutsealal töötada.
- 27 Niisugused hüvitised kuuluvad direktiivi 79/7 kohaldamisalasse, sest need moodustavad osa riiklikust skeemist, mis pakub kaitset selle direktiivi artikli 3 lõikes 1 loetletud juhtumi, s.o invaliidsuse korral ja on selle puhul pakutava kaitsega otseselt ning tegelikult seotud (vt selle kohta 12. detsembri 2019. aasta kohtuotsus Instituto Nacional de la Seguridad Social (emade pensionilisa), C-450/18, EU:C:2019:1075, punkt 35).
- 28 Seevastu, nagu rõhutasid INSS, Hispaania valitsus ja Euroopa Komisjon, ei ole direktiiv 2006/54 põhikohtuasjas kohaldatav. Nimelt nähtub direktiivi 2006/54 artikli 1 teise lõigu punktist c koostoimes selle direktiivi artikli 2 lõike 1 punktiga f, et seda direktiivi ei kohaldata direktiiviga 79/7 reguleeritud riiklikele skeemidele (12. detsembri 2019. aasta kohtuotsus Instituto Nacional de la Seguridad Social (emade pensionilisa), C-450/18, EU:C:2019:1075, punkt 34).

- 29 Neil asjaoludel tuleb asuda seisukohale, et esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 79/7 artikli 4 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus riigisisised õigusnormid, mis ei võimalda sotsiaalkindlustusskeemis kindlustatud töötajatel saada kumulatiivselt kahte täieliku töövõimetus hüvitist, kui need kuuluvad samasse sotsiaalkindlustusskeemi, kuid kumulatiivselt hüvitiste maksmine on lubatud siis, kui need hüvitised kuuluvad erinevatesse sotsiaalkindlustusskeemidesse.
- 30 Tuleb meelde tuletada, et kuigi on selge, et liidu õigus ei kahanda liikmesriikide pädevust oma sotsiaalkindlustussüsteemide korraldamisel ja juhul, kui Euroopa Liidu tasandil ühtlustamine puudub, määratakse sotsiaalkindlustushüvitiste andmise tingimused kindlaks iga liikmesriigi õigusaktidega, peavad liikmesriigid selle pädevuse teostamisel siiski järgima liidu õigust (14. aprilli 2015. aasta kohtuotsus Cachaldora Fernández, C-527/13, EU:C:2015:215, punkt 25).
- 31 Järelikult ei ole liidu õigusega põhimõtteliselt vastuolus see, kui liikmesriik välistab oma sotsiaalkindlustusalastes õigusnormides võimaluse saada samal ajal kahte või enam täieliku töövõimetus hüvitist, ega see, kui niisugune kumulatiivselt hüvitiste maksmine on lubatud teatavatel tingimustel. Siiski peavad sellised õigusnormid järgima direktiivi 79/7 ja eelkõige selle artikli 4 lõiget 1, mille kohaselt tähendab võrdse kohtlemise põhimõte, et puudub igasugune otsene või kaudne sooline diskrimineerimine, muu hulgas hüvitiste arvutamisel.
- 32 Sellega seoses tuleb tõdeda, nagu märkis ka eelotsusetaotluse esitanud kohus, et käesoleva kohtuotsuse punktis 29 nimetatud riigisiseseid õigusnorme kohaldatakse vahet tegemata mees- ja naissoost töötajate suhtes, kes on kindlustatud erinevates Hispaania sotsiaalkindlustusskeemides ja vastavad põhimõtteliselt vähemalt kahe täieliku töövõimetus hüvitise saamise tingimustele, mistõttu ei sisalda need otsest diskrimineerimist.
- 33 Mis puudutab küsimust, kas sellised riigisisised õigusnormid põhjustavad kaudset diskrimineerimist, siis tuleb seda mõistet direktiivi 79/7 kontekstis tõlgendada nii, et kaudset soolist diskrimineerimist kujutab endast olukord, kus väliselt neutraalne säte, kriteerium või tava seab ühest soost isikud võrreldes teisest soost isikutega ebasoodsamasse olukorda, välja arvatud juhul, kui kõnealusel sättel, kriteeriumil või taval on objektiivselt põhjendatav õigustatud eesmärk ja selle eesmärgi saavutamise vahendid on asjakohased ning vajalikud (vt selle kohta 8. mai 2019. aasta kohtuotsus Villar Láiz, C-161/18, EU:C:2019:382, punkt 37).
- 34 Käesoleval juhul kaldub eelotsusetaotluse esitanud kohus arvama, et kõnealused riigisisised õigusnormid põhjustavad kaudset diskrimineerimist. Nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktides 20 ja 21, tõdeb eelotsusetaotluse esitanud kohus, et kuigi tema käsutuses olevate statistiliste andmete kohaselt on RGSSis kindlustatud meeste ja naiste vaheline jaotus küllaltki tasakaalustatud, moodustavad naised ainult umbes 36% RETAs kindlustatutest; kokku on nende kahe skeemiga hõlmatud suur osa Hispaania sotsiaalkindlustusega liitunud töötajatest. Meestel on seega naistest paremad võimalused, et saada õigust mitmele täieliku töövõimetus hüvitisele erinevatest skeemidest ja saada neid hüvitisi kumulatiivselt.
- 35 Siinkohal tuleb esiteks märkida, et põhikohtuasjas kõne all olevate riigisiseste õigusnormidega on kehtestatud töötajate hulgas, kellel on õigus saada mitut täieliku töövõimetus hüvitist, erinev kohtlemine, lähtudes näiliselt neutraalsest kriteeriumist, mille kohaselt on neil töötajatel õigus saada selliseid hüvitisi kumulatiivselt üksnes juhul, kui need kuuluvad erinevate sotsiaalkindlustusskeemide alla.

- 36 Näib aga, et selline erinev kohtlemine seab soodsamasse olukorda töötajad, kes võivad pensionide kogusummat arvutades saada korraga kahte või enamat hüvitist, mis kuuluvad erinevatesse sotsiaalkindlustusskeemidesse, ning võib vastupidi seada ebasoodsamasse olukorda töötajad, kel on õigus saada niisuguseid hüvitisi sama sotsiaalkindlustusskeemi alusel, ent nad ei tohi saada neid kumulatiivselt.
- 37 INSS ja Hispaania valitsus rõhutavad, et igasse sotsiaalkindlustussüsteemi kuuluvad hüvitised erinevad eelkõige sissemaksete tegemise ja arvutamise viisi ning oma eesmärkide poolest, ning kinnitavad lisaks, et need asjaolud tõendavad, et töötajad, kes võivad saada korraga kahte või enamat hüvitist, ei ole võrreldavas olukorras töötajatega, kel seda õigust ei ole. Eespool nimetatud asjaolud ei näi siiski kahtluse alla seadvat järeldust, mille kohaselt võimaldab kahe või enama pensioni saamine kumulatiivselt asjaomastel töötajatel põhimõtteliselt saada suuremat koguhüvitist, kui seda oleks ühe hüvitise summa, millele neil muidu oleks olnud õigus, ega tõendavat ka seda, et nad ei ole võrreldavates olukordades, eriti kuna nii RGSSi kui ka RETA hüvitiste eesmärk on hüvitada sissetuleku kaotust, mis tuleneb töötaja täielikust võimetusest jätkata oma tavapärast tegevust töötajana või füüsilisest isikust ettevõtjana – seda peab siiski kontrollima riigisisene kohus.
- 38 Teiseks tuleb selleks, et hinnata, kas põhikohtuasjas kõne all olevad riigisisised õigusnormid seavad konkreetselt naissoost töötajad ebasoodsamasse olukorda võrreldes meessoost töötajatega, meelde tuletada, et niisuguse erilise ebasoodsa olukorra olemasolu saab tuvastada eelkõige siis, kui on tõendatud, et sellised õigusnormid seavad ebasoodsasse olukorda palju suuremal hulgal ühest soost inimesi kui teisest soost inimesi (vt selle kohta 21. jaanuari 2021. aasta kohtuotsus INSS, C-843/19, EU:C:2021:55, punkt 25).
- 39 See võib olla nii, kui peaks olema tõendatud, et põhikohtuasjas kõne all olevate riigisiseste õigusnormide tõttu jäetakse oluliselt suurem osa naistöötajatest võrreldes meestöötajatega ilma võimalusest saada korraga kaht või enamat täieliku töövõimetus hüvitist.
- 40 Juhul, kui liikmesriigi kohtul on olemas statistilised andmed nagu käesolevas asjas, siis on Euroopa Kohus otsustanud, et ühelt poolt on liikmesriigi kohtu ülesanne võtta arvesse kõiki töötajaid, kelle suhtes kohaldatakse riigisiseseid õigusnorme, mis on erineva kohtlemise aluseks, ning teiselt poolt on parim võrdlusmeetod võrrelda omavahel nende töötajate vastavaid arvulisi osakaale, keda väidetav erinev kohtlemine mõjutab ja keda see ei mõjuta, asjaomaste õigusnormide kohaldamisalasse kuuluvate naissoost töötajate hulgas ning samu arvulisi osakaale nende õigusnormide kohaldamisalasse kuuluvate meessoost töötajate hulgas (21. jaanuari 2021. aasta kohtuotsus INSS, C-843/19, EU:C:2021:55, punkt 26).
- 41 Niisiis peab liikmesriigi kohus hindama, mil määral on talle esitatud statistilised andmed usaldusväärsed ja kas neid saab arvesse võtta, see tähendab eelkõige, ega need ei kajasta puhtjuhuslikke või konjunktuurseid näitajaid ja kas need on piisavalt tähenduslikud (21. jaanuari 2021. aasta kohtuotsus INSS, C-843/19, EU:C:2021:55, punkt 27).
- 42 Euroopa Kohtu käsutuses olevast toimikust nähtub aga, et poolte ja huvitatud isikute, kes esitasid oma seisukohad, arvamused lahknevad küsimuses, millist liiki andmeid tuleb kasutada selleks, et määrata käesoleva kohtuotsuse punktis 40 osutatud meetodika kohaselt kindlaks nende isikute osakaal, keda erinev kohtlemine puudutab. Nad on erineval seisukohal eelkõige küsimuses, kas andmed, mis eelotsusetaotluse esitanud kohus esitas käesoleva kohtuotsuse punktis 34 RGSSi ja

RETAga liitunud mees- ja naissoost töötajate arvu kohta, võimaldavad kindlaks teha puudutatud isikute osakaalu, sest INSS ja Hispaania valitsus rõhutavad eelkõige, et konkreetse skeemiga liitumise ning hüvitise saamise õiguse andmise vahel puudub otsene seos.

- 43 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu andmete asjakohasuse kohta olgu sedastatud, et põhikohtuasjas kõne all olevaid riigisiseseid õigusnorme ei kohaldata mitte kõigi töötajate suhtes, kes on liitunud erinevate Hispaania sotsiaalkindlustusskeemidega, vaid üksnes nende töötajate suhtes, kelle puhul on põhimõtteliselt täidetud vähemalt kahe täieliku töövõimetus hüvitise saamise tingimused, nagu märkis sisuliselt ka kohtujurist oma ettepaneku punktis 65.
- 44 Nimelt võib üksnes viimati nimetatud kategooriasse kuuluvate töötajate puhul keelduda kahe või enam täieliku töövõimetus hüvitise andmisest kumulatiivselt või tunnustada selliseid hüvitisi olenevalt sellest, kas need kuuluvad sama või erinevate sotsiaalkindlustusskeemide alla.
- 45 Seega ei saa selleks, et teha kindlaks, kas põhikohtuasjas kõne all olevad riigisiseseid õigusnormid kujutavad endast kaudset diskrimineerimist, arvesse võtta töötajaid, kes ei saa saada kahte või enam hüvitist kumulatiivselt pelgalt seetõttu, et nende puhul ei ole iga neist hüvitistest andmise tingimused täidetud, kuid kes on hõlmatud siiski paratamatult statistiliste andmetega, millele eelotsusetaotluse esitanud kohus on tuginenud erinevate sotsiaalkindlustusskeemidega liitumise määra puhul (vt analoogia alusel 21. jaanuari 2021. aasta kohtuotsus INSS, C-843/19, EU:C:2021:55, punkt 30).
- 46 Seega selleks, et teha kindlaks, kas niisugused riigisiseseid õigusnormid, nagu on kõne all põhikohtuasjas, võivad kaasa tuua kaudse diskrimineerimise, mis on vastuolus direktiivi 79/7 artikli 4 lõikega 1, tuleb kõigepealt arvesse võtta kõiki töötajaid, kelle suhtes neid õigusnorme kohaldatakse, see tähendab kõiki töötajaid, kellel on põhimõtteliselt õigus saada rohkem kui üht täieliku töövõimetus hüvitist. Seejärel tuleb sel viisil piiritletud töötajate rühma puhul kindlaks teha ühest küljest nende meessoost töötajate osakaal, kellel ei ole võimalik saada neid hüvitisi kumulatiivselt, võrreldes nende meessoost töötajatega, kes võivad kõnealuseid hüvitisi saada korraga, ning teisest küljest sama osakaal naissoost töötajate puhul. Lõpuks tuleb neid osakaale omavahel võrrelda, selleks et hinnata, kui oluline on erinevus nende mees- ja naissoost töötajate osakaalu vahel, keda need õigusnormid negatiivselt mõjutavad.
- 47 See meetodika on pealegi neutraalne seoses asjaoluga, mida rõhutavad INSS ja Hispaania valitsus, nimelt et meessoost töötajatel on suurem risk jääda töövõimetuks kui naissoost töötajatel ja seetõttu on neil suurem risk taotleda täieliku töövõimetus hüvitise maksmist. Selle võrdluse eesmärk on üksnes teha kindlaks, kas põhikohtuasjas kõne all olevatest riigisisestest õigusnormidest tulenev erinev kohtlemine mõjutab mees- ja naissoost töötajate vastavates kategooriates, kelle puhul on see risk juba realiseerunud, negatiivselt oluliselt suuremat osa naisi kui mehi, nagu märkis sisuliselt ka kohtujurist oma ettepaneku punktis 66.
- 48 Mis puudutab sellise võrdluse läbiviimiseks vajalikke andmeid, siis esitas INSS 3. detsembril 2021 Euroopa Kohtu palvel viimase poolt määratletud täiendavad statistilised andmed mees- ja naissoost töötajate arvu kohta, kelle puhul on vähemalt kaks korda tuvastatud töövõimetus ja kellel oli 10. novembri 2021. aasta seisuga põhimõtteliselt õigus täieliku töövõimetus hüvitisele vähemalt kahe sotsiaalkindlustusskeemi alusel või ka ainult RGSSi alusel.

- 49 Siinkohal tuleb meelde tuletada, et kõnealused riigisised õigusnormid on kohaldatavad kõigi töötajate suhtes, kellel puhul on põhimõtteliselt täidetud vähemalt kahe töövõimetus hüvitise saamise tingimused. Seega võivad need negatiivselt mõjutada kõiki töötajaid, kes on saanud õiguse vähemalt kahele töövõimetus hüvitisele sama sotsiaalkindlustusskeemi alusel, olenemata konkreetsest skeemist.
- 50 Käesoleva kohtuotsuse punktis 48 nimetatud andmed näivad aga tõepoolest võimaldavat hinnata võrdluskuupäeva seisuga usaldusväärset nende mees- ja naissoost töötajate koguarvu, kes on põhikohtuasjas kõne all olevate riigisest õigusnormidega seatud soodsamasse olukorda, st 7723 meessoost ja 3460 naissoost töötajat, kes võisid sel kuupäeval põhimõtteliselt saada vähemalt kaks täieliku töövõimetus hüvitist kumulatiivselt.
- 51 Nagu komisjon kohtuistungil õigesti märkis, piirduvad need andmed niisuguste töötajate puhul, kellel ei ole võimalik saada kumulatiivselt hüvitisi, millele neil on õigus, siiski üksnes sellega, et üles on loetud 4047 meessoost ja 3388 naissoost töötajat, kes on kindlustatud üksnes RGSSis. Järelikult ei näita need andmed põhikohtuasjas kõne all olevate riigisest õigusnormide tõttu ebasoodsamas olukorras olevate töötajate koguarvu võrdluskuupäeval ega võimalda seega üksi kindlaks teha nende mees- ja naissoost töötajate osakaalu, kes on nende õigusnormide tõttu ebasoodsamas olukorras vastavalt sellele, mis on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktides 40 ja 46, eriti ainult RETAs kindlustatud töötajatega seoses, kelle suhtes kohaldatakse dekreedid 2530/1970 artikli 34 alusel füüsilisest isikust ettevõtjate sotsiaalkindlustuse eriskeemi – mis sisaldab samasugust reeglit, nagu on ette nähtud LGSSi artikli 163 lõikes 1 RGSSis kindlustatud töötajate kohta.
- 52 Selles kontekstis tuleb rõhutada, et arvestades RETAs kindlustatute suurt arvu, ei ole välistatud, et nende töötajate arvu arvessevõtmine, kes on põhimõtteliselt saanud õiguse vähemalt kahele täieliku töövõimetus hüvitisele ainult selle ühe sotsiaalkindlustusskeemi alusel, võib mõjutada kõigi asjasse puutuvate andmete põhjal nende mees- ja naissoost töötajate vastava osakaalu arvutamist, keda põhikohtuasjas kõne all olevad riigisest õigusnormid on mõjutanud vastavalt käesoleva kohtuotsuse punktides 40 ja 46 esitatud meetodikale negatiivselt.
- 53 Niisiis, kuigi sellised andmed, millele on osutatud käesoleva kohtuotsuse punktis 48, on põhimõtteliselt asjakohased, et teha kindlaks mainitud osakaalud ja tuvastada, kas põhikohtuasjas kõne all olevad riigisest õigusnormid võivad seada ebasoodsamasse olukorda eelkõige naissoost töötajad võrreldes meessoost töötajatega, tuleb tagada, et lõpuks arvesse võetud andmed oleksid piisavalt usaldusväärsed ja täielikud, et need osakaalud korrektselt kindlaks määrata.
- 54 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on kontrollida ja hinnata vajaduse korral, kas võimalik erinevus mees- ja naissoost töötajate osakaalu vahel, keda põhikohtuasjas kõne all olevad õigusnormid negatiivselt mõjutavad, on oluline; kusjuures tuleb täpsustada, et väike, aga pika perioodi jooksul jätkuv suhteliselt muutumatu erinevus meeste ja naiste vahel võib samuti anda tunnistust kaudsest soolisest diskrimineerimisest (vt selle kohta 9. veebruari 1999. aasta kohtuotsus Seymour-Smith ja Perez, C-167/97, EU:C:1999:60, punkt 61).
- 55 Lisaks on Euroopa Kohus juba asunud seisukohale, et kaudse diskrimineerimise esinemist eeldada lubavate faktide hindamine kooskõlas riigisest õigusnormide või tavadega jääb riigisest kohtute ülesandeks ning nendes normides võib eelkõige ette näha, et kaudset diskrimineerimist saab tuvastada mis tahes vahenditega, sealhulgas statistiliste andmete põhjal (vt selle kohta 3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus Schuch-Ghannadan, C-274/18, EU:C:2019:828, punkt 46 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 56 Kolmandaks, kui eelotsusetaotluse esitanud kohus jõuab selle hindamise tulemusel järeldusele, et põhikohtuasjas kõne all olevad riigisisised õigusnormid seavad eelkõige ebasoodsamasse olukorda naissoost töötajad võrreldes meessoost töötajatega, kujutavad need õigusnormid endast kaudset soolist diskrimineerimist, mis on vastuolus direktiivi 79/7 artikli 4 lõikega 1, välja arvatud juhul, kui seda õigustavad objektiivsed asjaolud, millel puudub igasugune seos soolise diskrimineerimisega. See on nii, kui need õigusnormid teenivad õiguspärast sotsiaalpoliitika eesmärki, on selle eesmärgi saavutamiseks sobivad ja selleks vajalikud, arvestades, et neid õigusnorme saab pidada seatud eesmärgi saavutamiseks sobivaks üksnes siis, kui need vastavad tõepoolest huvile saavutada see eesmärk ning kui neid rakendatakse järjekindlalt ja süstemaatiliselt (24. veebruari 2022. aasta kohtuotsus TGSS (koduabiliste tööpuudus), C-389/20, EU:C:2022:120, punkt 48).
- 57 Euroopa Kohus on veel otsustanud, et liikmesriikidel on oma sotsiaal- ja tööhõivepoliitika eesmärkide saavutamiseks sobivate meetmete valikul ulatuslik kaalutusruum (24. septembri 2020. aasta kohtuotsus YS (juhtivtöötajate tööandjapension), C-223/19, EU:C:2020:753, punkt 57).
- 58 Kuigi lõppastmes peab liikmesriigi kohus, kes on ainsana pädev asjaolusid hindama ja riigisisest õigust tõlgendama, tuvastama, kas ja kuivõrd on asjasse puutuv seaduse säte sellise objektiivse teguri tõttu põhjendatud, on Euroopa Kohus, kes peab andma eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimustele tarviliku vastuse, pädev andma põhikohtuasja toimikust ning talle esitatud kirjalikest ja suulistest seisukohtadest tuletatud juhiseid, mis võimaldavad liikmesriigi kohtul asja lahendada (24. septembri 2020. aasta kohtuotsus YS (juhtivtöötajate tööandjapension), C-223/19, EU:C:2020:753, punkt 58).
- 59 Käesoleval juhul väidavad INSS ja Hispaania valitsus sisuliselt, et põhikohtuasjas kõne all olevad riigisisised õigusnormid on põhjendatud eesmärgiga säilitada sotsiaalkindlustussüsteemi jätkusuutlikkus. Nad väidavad ühelt poolt, et võimalus saada korraga ühe ja sama sotsiaalkindlustusskeemi alusel vähemalt kahte täieliku töövõimetuse hüvitist, mis katavad kutsealal töötamisel saadud sissetuleku kaotuse sama riski, avaldaks selle süsteemi rahastamisele olulist mõju, ja teiselt poolt, et võimalus saada korraga eri skeemidesse kuuluvaid hüvitisi avaldab ainult piiratud mõju eelarvele, sest need hüvitised katavad erinevaid riske.
- 60 Küsimuse kohta, kas niisugune eesmärk on õiguspärane sotsiaalpoliitiline eesmärk, tuleb tõdeda, et kuigi eelarvekaalutlused ei saa õigustada soolist diskrimineerimist, võib seevastu eesmärke, mis hõlmavad töövõimetushüvitiste kestliku rahastamise tagamist, liikmesriikidele jäetud ulatuslikku kaalutusruumi arvestades pidada sotsiaalpoliitika õiguspärasteks eesmärkideks, millel puudub igasugune seos soolise diskrimineerimisega (vt selle kohta 21. jaanuari 2021. aasta kohtuotsus INSS, C-843/19, EU:C:2021:55, punkt 38).
- 61 Mis puudutab põhikohtuasjas kõne all olevate riigisiseste õigusnormide sobivust taotletud eesmärgi saavutamiseks, siis on tõsi, et sellised õigusnormid – kuivõrd need välistavad mitme täieliku töövõimetuse hüvitise saamise või piiravad seda, eelkõige olukordades, kus selline kumulatiivselt maksmine võib tähendada, et asjasse puutuvatele isikutele makstav kogusumma ületab sissetuleku kaotust, mida need hüvitised peaksid hüvitama – näivad olevat sobivad, et aidata kaasa sotsiaalkindlustusskeemi rahaliste vahendite säilitamisele ja tagada nende rahaliste vahendite mõistlik väljamaksmine.
- 62 Samas väitis komisjon, ilma et talle selles küsimuses vastu vaieldaks, et sõltumata küsimusest, kas töötaja saab hüvitist, mis kuulub ühteainsasse või erinevatesse skeemidesse, jäävad sellega seotud kulud sotsiaalkindlustuseelarve kanda.

- 63 Lisaks tuleb meenutada, nagu on sedastatud ka käesoleva kohtuotsuse punktides 36 ja 37, et vaatamata erinevustele, mis võivad erinevatesse sotsiaalkindlustusskeemidesse kuuluvate hüvitiste arvutamise- ja sissemaksete tegemise viisi ning eesmärkide osas olla, näib võimalus saada erinevate skeemide alusel mitut hüvitist kumulatiivselt tõesti andvat vastavatele töötajatele rahalist eelist ning võib kaasa tuua täiendavaid kulutusi avalikest vahenditest.
- 64 Seega ei näi mitme täieliku töövõimetus hüvitise kumulatiivselt maksmise mõju eelarvele olevat märkimisväärselt erinev olenevalt sellest, kas seda tehakse sama või erinevate skeemide alusel saadud hüvitise korral, seda enam, kui asjaomane töötaja on – nagu käesoleval juhul – omandanud õiguse oma kahele hüvitisele erinevate sissemakseperioodide alusel.
- 65 Sellest järeldub – tingimusel, et eelotsusetaotluse esitanud kohus seda kontrollib –, et põhikohtuasjas kõne all olevaid riigisiseseid õigusnorme ei rakendata ühtselt ja süstemaatiliselt, mistõttu ei saa neid pidada taotletud eesmärgi saavutamiseks sobivaks.
- 66 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvesse võttes tuleb esimesele küsimusele vastata, et direktiivi 79/7 artikli 4 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus riigisiseseid õigusnormid – mis ei võimalda sotsiaalkindlustusskeemis kindlustatud töötajatel saada kumulatiivselt kahte täieliku töövõimetus hüvitist, kui need kuuluvad samasse sotsiaalkindlustusskeemi, kuid kumulatiivselt hüvitiste maksmine on lubatud siis, kui need hüvitised kuuluvad erinevatesse sotsiaalkindlustusskeemidesse –, kuna need normid seavad ebasoodsamasse olukorda konkreetselt naissoost töötajad võrreldes meessoost töötajatega – eelkõige selle poolest, et meessoost töötajate osakaal (kes on kindlaks määratud, võttes arvesse kõiki meessoost töötajaid, kelle suhtes kohaldatakse riigisiseseid õigusnorme), kellel on nende õigusnormide alusel võimalik hüvitisi saada kumulatiivselt, on palju suurem kui naissoost töötajate vastav osakaal –, ning et neid riigisiseseid õigusnorme ei põhjenda objektiivsed asjaolud, millel puudub igasugune seos soolise diskrimineerimisega.

Teine küsimus

- 67 Esimesele küsimusele antud vastust arvestades ei ole teisele küsimusele vaja vastata.

Kohtukulud

- 68 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (teine koda) otsustab:

Nõukogu 19. detsembri 1978. aasta direktiivi 79/7/EMÜ meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte järkjärgulise rakendamise kohta sotsiaalkindlustuse valdkonnas artikli 4 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus riigisiseseid õigusnormid – mis ei võimalda sotsiaalkindlustusskeemis kindlustatud töötajatel saada kumulatiivselt kahte täieliku töövõimetus hüvitist, kui need kuuluvad samasse sotsiaalkindlustusskeemi, kuid kumulatiivselt hüvitiste maksmine on lubatud siis, kui need hüvitised kuuluvad erinevatesse sotsiaalkindlustusskeemidesse –, kuna need normid seavad ebasoodsamasse olukorda konkreetselt naissoost töötajad võrreldes meessoost töötajatega – eelkõige selle poolest, et meessoost töötajate osakaal (kes on kindlaks määratud, võttes arvesse kõiki

meessoost töötajaid, kelle suhtes kohaldatakse riigisiseseid õigusnorme), kellel on nende õigusnormide alusel võimalik hüvitisi saada kumulatiivselt, on palju suurem kui naissoost töötajate vastav osakaal –, ning et neid riigisiseseid õigusnorme ei põhjenda objektiivsed asjaolud, millel puudub igasugune seos soolise diskrimineerimisega.

Allkirjad